

Malacologische Litteratuur notities

Wie niet uitsluitend wil blijven stilstaan bij het verzamelen en de morphologie van schelpen, doch zich ook wil verdiepen in anatomische en biologische vraagstukken betreffende de slakken zelf, zal dikwijls te rade moeten gaan bij onderzoekers, die zich niet speciaal op malacologisch terrein bewegen, maar wier studies toch ten nauwste daarmee in verband staan. - Ook buiten de kringen der malacologen vormen de slakken vaak een studieobject en worden studieresultaten gepubliceerd, die voor vele malacologen een gesloten boek blijven, omdat ze slechts te vinden zijn in boeken of periodieken, die niet tot de eigenlijke malacologische litteratuur gerekend worden.

Het kan dus zijn nut hebben, wanneer belangstellenden ook eens iets vernemen omtrent onderzoekingen, die zich bewegen op de raakvlakken tussen de malacologische en andere wetenschappen. - Uiteraard kan daarop hier niet al te diep worden ingegaan. De bedoeling van deze notities is alleen, belangstellenden den weg te wijzen.

Zo deed op de bijeenkomsten van 28 Februari en 24 April 1948 van de Zoölogische Sectie der Koninklijke Nederlandsche Academie van Wetenschappen Prof. Chr. Raven mededeling van de resultaten van een tweetal onderzoekingen in het Zoölogisch Laboratorium der Universiteit van Utrecht verricht door L.H. Bretschneider betreffende de ontwikkeling der eieren in het lichaam van Limnaea stagnalis L.. De eerste studie betrof het bevruchtingsproces zelf ("Insemination in Limnaea stagnalis L.", Proceedings Vol. LI, Nr. 3, p. 358-362, 1948), het tweede de ontwikkeling der eieren en van het eiersnoer na de bevruchting ("The mechanism of oviposition in Limnaea stagnalis L.", Ibid. Vol. LI, Nr. 5, p. 616-626, 1948).

Allereerst wordt nagegaan de weg, dien het sperma van het als ♂ fungerende dier volgt vóór en na de copulatie; vervolgens de weg en de ontwikkeling van de eicel tot het ogenblik, waarop de bevruchting ervan plaatsvindt. Haarfijn wordt nagespeurd, hoe het spermium door den eiwand naar binnen dringt, hoe de opening zich weer sluit door middel van een zich in de opening vormend en precies daarin passend, soms tot een uitwas vergroeiend sluitstuk. Meestal dringen meerdere spermia dezelfde eicel binnen, doch slechts één ervan doet de eigenlijke bevruchting tot stand komen, terwijl de andere worden opgelost. - Met behulp van de bijgevoegde schematische tekeningen en mikrofoto's is het gehele proces nauwkeurig te volgen.

Ook in de tweede studie is bij een duidelijke tekening de bouw en het verloop van den oviduct beschreven, waarbij tevens van de gelegenheid gebruik wordt gemaakt, om orde te scheppen in den chaos van de terminologie der onderdelen. Fig. 1 geeft een schematische afbeelding van de genitale organen van Limnaea stagnalis, terwijl in fig. 2 - eveneens schematisch - op zeer duidelijke wijze de gang en de ontwikkeling der bevruchte eieren wordt voorgesteld. Fig. 3 laat de mikroskopische anatomie zien van de diverse gedeelten van den oviduct en de daarbij behorende klieren,

die ieder hun eigen functie hebben en de stoffen afscheiden, waaruit de eicel-omhulsels worden gevormd.

Van de ontdekking - eveneens gedaan in het Utrechtse Zoölogische Laboratorium - dat verversing van het aquariumwater en toevoeging van Hydrocharis morsus ranae (Kikkerbeet) het eierleggen stimuleert, kon gebruik gemaakt worden voor het nagaan van den tijd, gedurende welken de eieren in de verschillende gedeelten van den oviduct blijven. Het bleek, dat, na toevoeging van Hydrocharis, voor de ovulatie, bevruchting en het transport der eieren naar de pars ventricularis slechts een half uur, voor het vormen van de ei-membraan en de afscheiding van de binnenste omhulling eveneens een half uur vereist wordt, terwijl voor de afwerking der eiermassa, de vorming van het kapsel en het leggen van het eiersnoer ongeveer twee uren nodig zijn. Het aantal van de eieren in het eiersnoer en de temperatuur kunnen van invloed zijn op den duur van het proces, dat echter in totaal binnen 3 à 5 uren beëindigd is.

L.A.W.C.Venmans

Milax Sowerbyi (Fér.). De heer Schouten deelt mede, deze soort die in verschillende landen van West- en Zuid-Europa voorkomt maar nog niet bekend was uit Nederland, aangetroffen te hebben in tuinen te Amsterdam. De heer Schouten is voornemens over deze vondst in Basteria te publiceren. HK

Pisidium-vondsten op Schiermonnikoog. De heer Schuitema was zo vriendelijk mij ca. 2000 Pisidiums, door hem op 15.9.'48 verzameld op het eiland Schiermonnikoog in de dijksloot t.o.de aanlegsteiger, ter inzage toe te zenden. Het materiaal bleek uitsluitend te bestaan uit Pisidium nitidum Jen. en P.milium Held, van welke de eerste verreweg het talrijkst. Op Schiermonnikoog waren, voor zover mij bekend, nog geen Pisidiums gesignaleerd. De beide soorten waren wel reeds bekend van de eilanden Texel, Terschelling en Vlieland, P.nitidum bovendien ook van Ameland.

J.G.J.Kuiper

Cepaea nemoralis (L.) var.fascialba Pic., bandform:1-2-3-C-0. In Basteria Vol.12, No.1, p.16, wijst dr.Henrard op de zeldzaamheid van deze vorm. De heer De Smit deelt mede, dat hij een exemplaar van deze variëteit, verzameld in Aug.1939 bij Domburg, in zijn collectie heeft. De banden 1 en 3 zijn goed ontwikkeld, band 2 is zeer smal doch ononderbroken. De brede opake band, kenmerkend voor de var.fascialba is duidelijk getekend.

HK

Gezamenlijke bestelling van glazen buisjes. De firma Bakker, die voor de oorlog regelmatig in Basteria adverteerde, is nu weer in staat glazen buisjes voor verzamelingen te verstrekken. Het handige formaat 50 x 13 mm (zonder nikkelen dopje, doch van stevig fabrikaat) kost f 20.50 per duizend. De fa.Bakker deelt mede, voorlopig nog geen bestellingen van minder dan 1000 ex.te kunnen aannemen. Hun, die een aantal dezer buisjes wensen te ontvangen, wordt verzocht zich vóór 1 Maart met ondergetekende in verbinding te stellen, opdat een gemeenschappelijke bestelling geplaatst kan worden. J.G.J.Kuiper

N.B. Door gebrek aan plaatsruimte kon een aantal bijdragen niet meer in deze aflevering gepubliceerd worden; zij zullen in no.32 (April) opgenomen worden.

Ie voor het Correspondentieblad no.32 bestemde copie moet uiterlijk 1 April 1949 in het bezit van het Secretariaat zijn.

Nassau Zuilensteinstr.35, Den Haag.